

Конспект уроку № 157

Леся Українка — письменниця сильної волі

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode157

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна Огойко, і ви слухаєте подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову. Подкаст «Уроки української» або Ukrainian Lessons Podcast.

Цей подкаст призначений для іноземців, які вивчають українську мову або які не хочуть її забувати, так. Я знаю, що нас слухають іноземки та іноземці, які жили в Україні, а тепер повернулися в свою країну. Наприклад, волонтери Корпусу миру! Привіт вам!

Також, як на мене, такі подкасти повільною українською мовою корисні для тих, хто вже знає іншу слов'янську мову, наприклад, російську чи польську. Мені завжди цікаво дізнаватися більше про вас, моїх слухачів, я дуже рада отримувати від вас листи та голосові повідомлення. Завжди рада вашим **звісточкам**. Пишіть на anna@ukrainianlessons.com або надсилайте голосові повідомлення!

А сьогодні я продовжую серію уроків про відомих і цікавих українців. Як виявилось, є так багато людей, про яких я б хотіла вам розказати. Дуже важко вибрати! Але сьогодні я все-таки вирішила вибрати українку, яка є однією з моїх улюблених письменниць. Я вважаю її справжнім генієм.

Це Леся Українка — українська письменниця, поетеса, перекладачка і культурна **діячка**. Можливо, ви вже щось чули про неї, може, бачили її на купюрі 200 гривень? Це дуже гарна купюра.

То як, готові починати сьогоднішній епізод?

звісточка

(diminutive from **звістка**) —
news, tidings, information

діяч, діячка — figure
(person), activist (male, female)

Леся Українка — письменниця сильної волі

25 лютого 1871 року в місті Новоград-Волинський (зараз це Житомирська область) народилася дівчинка Лариса. Вона народилась в інтелігентній сім'ї.

Її мама, Ольга Петрівна Косач була письменницею, вона була відома під **псевдонімом** Олена Пчілка. А її тато, Петро Антонович Косач, був **поміщиком**. Він був дуже **освіченою** людиною, любив літературу і живопис. Отже, це була небідна сім'я, і батьки могли інвестувати в освіту їхніх дітей.

Дівчинку Ларису часто називали Леся. І у неї також був брат Михайло, з яким вони були **нерозлийвода**: вони так багато часу проводили разом, що їх навіть називати одним іменем — «Мишелосіє», тобто «Мишко і Леся» — «Мишелосіє».

У дитинстві Леся була надзвичайно **кмітливою**, вона все **схоплювала на льоту**. Кажуть, що свій перший вірш вона написала у дев'ять років. І ще досить швидко вона почала **опановувати** іноземні мови: французьку, німецьку, англійську, польську, російську, італійську. Тобто Леся швидко стала поліглоткою.

На жаль, дівчинка рано захворіла і не могла вільно рухатись. Лікарі **поставили діагноз**: **ревматизм**. Хоча пізніше виявиться, що у неї набагато серйозніша хвороба — **туберкульоз кісток** — на той час це була **невиліковна хвороба**. На щастя, сім'я Лесі підтримувала її і давала їй можливість вчитися вдома, з приватними вчителями.

До речі, дядька Лесі (тобто брата її мами) звали Михайло Драгоманов. Це дуже відома людина в Україні (на його честь навіть назвали університет) — він один з найталановитіших українських перекладачів. Він часто записував себе як «Михайло Українець». Це був його псевдонім, тобто несправжнє ім'я автора — псевдонім.

І Лесі дуже подобався його псевдонім Українець і, крім того, вона дуже любила свого дядька і хотіла бути на нього чимось схожою. Тому вона вирішила і для себе створити псевдонім — Українка. Саме під таким прізвиськом вона і **увійшла в історію** — Леся Українка.

А ще вона увійшла в історію своїми геніальними творами та перекладами. Річ у тім, що Леся писала великі серйозні твори у віршованій і часто драматичній формі. А це досить непросто і вимагає справжнього таланту. За формою її твори можна порівняти з творами Вільяма Шекспіра. Вони справді геніальні!

Наприклад, у творі «Лісова пісня» Леся Українка написала про два світи: світ людей і світ природи з **міфічними** персонажами. Ці два світи поєдналися в коханні звичайного хлопця Лукаша і міфічної героїні Мавки. Цей твір справді чудовий, він **багатошаровий**. Багатошаровий — тобто містить багато шарів, багато планів, багато аспектів. Багатошаровий.

Крім того, Леся Українка переробляла деякі класичні твори світової літератури на українські версії. Наприклад, у драмі «Камінний господар» вона розповідає відому історію Дон Жуана, але у її версії Дон Жуан — не центральний персонаж, у центрі її історії — жінка. Взагалі, твори Лесі Українки — одні з перших феміністичних творів української літератури.

псевдонім — pseudonym,
pen name
поміщик — landowner
освічений — (well-) educated,
cultured

кмітливий — smart, bright

опановувати — to master,
to gain proficiency in

ревматизм — rheumatism
туберкульоз — tuberculosis
кістка — bone
невиліковна хвороба —
incurable illness,
untreatable disease

міфічний — mythic(al)

багатошаровий — multilayered

Лесі Українці належать також переклади відомих авторів, наприклад, це Микола Гоголь (з російської мови), Адам Міцкевич (з польської), Генріх Гайне (з німецької), Віктор Гюґо і Моріс Метерлінк (з французької), Шекспір і Байрон (з англійської) і навіть Гомер з давньогрецької мови.

Через хворобу Леся багато часу проводила в **санаторіях** і на **курортах**. Якось, коли вона якраз лікувалась у Ялті, в Криму, вона познайомилась з Сергієм Мержинським, який став її великим коханням. Він також лікувався там, бо був хворий на туберкульоз. Сергій був революціонером з Мінська.

Кілька років Леся та Сергій мали **стосунки на відстані**. Леся їздила до нього в Мінськ, але скоро вони почали **віддалятися**, а Сергій Мержинський закохався в іншу жінку. Це дуже засмутило Лесю, цей чоловік **розбив їй серце**...

В одному зі своїх листів до нього вона написала: «Твої листи завжди пахнуть **зів'ялими трояндами**»... Зів'ялі троянди — це троянди, які **зів'яли**, які вже не живі, не свіжі, вони мертві. Ось така сумна історія.

Сергій Мержинський скоро помер від хвороби, а Леся Українка була поруч з ним в останні дні. Через постійний сум і трагічне кохання Леся стала ще важче хворіти.

Через декілька років вона вийшла заміж за свого близького друга — Климента Квітку. Хоча це не можна було назвати коханням, це було більше близька дружба.

У 1913 році, у віці 43 років Леся померла у гірському курорті в Грузії, поруч з нею був її чоловік і її мама.

Леся Українка мала дуже важке життя, їй доводилось постійно боротися, тому настільки **дивовижно**, як **попри** тяжку хворобу вона змогла написати так багато творів.

Причому зараз ці твори — це справжня класика української літератури, а життя Лесі Українки є прикладом **сили волі** і натхненням для всіх нас.

До речі, на ютубі я знайшла класне коротеньке відео про Лесю Українку з субтитрами українською! Це чудова практика для вас. Я залишу посилання на відео на сторінці епізоду ukrainianlessons.com/episode157.

санаторій — sanatorium, health resort

курорт — resort

віддалятися — to estrange, to alienate

зів'ялий — faded, withered

троянда — rose

зів'янути — to fade, to wither

дивовижно — amazingly, amazing

попри — in spite of, despite, contrary to

Корисні фрази та ідіоми

А зараз пора розглянути цікаві фразеологізми та ідіоми, які я використовувала у своїй розповіді.

Отже, у Лесі був брат Михайло, і вони були нерозлийвода.

Нерозлийвода — це дуже гарний фразеологізм, як на мене.

Нерозлийвода (це одне слово) — це про двох людей, яких не можна **розлучити**, їх не можна «розлити водою», тобто це дуже близькі люди, **нерозлучні** люди, які завжди разом.

Зазвичай так кажуть про добрих друзів і, мабуть, трохи рідше про братів і сестер.

Але Леся Українка і її брат були нерозлийвода.

Коли я навчалась в університеті, моя подруга Іванка і я були нерозлийвода. Але зараз ми живемо в різних містах, тому вже не так часто бачимося.

Бути нерозлийвода.

У дитинстві Леся була дуже розумною, дуже кмітливою — вона все схоплювала на льоту.

Схоплювати на льоту — або хапати на льоту — хапати, схоплювати — означає «ловити». Англійською «to catch» — ловити, схоплювати, хапати.

Схоплювати на льоту — це дуже швидко щось розуміти, дуже швидко **сприймати** щось, швидко вчитися.

Наприклад, Леся Українка схоплювала на льоту іноземні мови.

А мій брат, наприклад, схоплює на льоту все, що стосується програмування. Він — дуже добрий програміст.

Схоплювати, хапати на льоту.

Леся Українка досить рано захворіла, лікарі поставили діагноз: ревматизм.

Поставити діагноз — це те, що роблять лікарі, вони ставлять діагноз, тобто говорять, яка у вас хвороба.

Зараз якраз період пандемії коронавірусу. Щоб поставити діагноз «коронавірус», людина має спочатку пройти спеціальний тест. Якщо тест позитивний, лікар ставить діагноз: «коронавірус».

Ставити, поставити діагноз

Лариса Косач увійшла в історію під прізвиськом Леся Українка.

Увійти в історію або **ввійти в історію** — це вже колись було в нас на подкасті, в другому чи третьому сезоні, пам'ятаєте?

Увійти в історію — це стати частиною історії, запам'ятатися людям.

Лариса Косач увійшла в історію під прізвиськом Леся Українка. І також вона ввійшла в історію як геніальна письменниця, поетеса і перекладачка.

розлучити — to part (from),
to separate (from)
нерозлучний — inseparable

сприймати — 1) to perceive;
2) to apprehend, to grasp

Увійти в історію.

Згадаймо про особисте життя Лесі. Вона мала стосунки на відстані з Сергієм Мержинським.

Стосунки на відстані — це типове явище в наші часи, але, як бачимо, вони були і двісті років тому!

Стосунки на відстані — це коли дві людини, які мають романтичні стосунки, живуть в різних місцях. Стосунки на відстані — це зазвичай **тимчасове явище**, вони не можуть тривати **вічно**, бо можуть виникнути проблеми, такі як в Лесі Українки і Сергія...

Стосунки на відстані.

А проблема була в тому, що Сергій Мержинський закохався в іншу жінку, він розбив Лесі серце...

Розбити серце — це завдати комусь болю, переважно **відмовивши** цій людині в романтичних стосунках.

Сергій Мержинський фактично **зрадив** Лесю, він розбив їй серце.

Розбити, розбивати серце.

І остання фраза на сьогодні — це сила волі, бо саме це була основна риса характеру Лесі Українки.

Сила волі — це два слова, англійською слово одне — willpower (слова навпаки, так).

Сила волі.

Я сказала, що життя Лесі Українки є прикладом сили волі.

Сила волі.

тимчасовий — temporary
явище — phenomenon
вічно — eternally, ever

відмовити — to refuse, to deny

зрадити — to betray,
to be unfaithful

Цікавинка з граматики

Сьогодні хочу торкнутися однієї цікавої теми — це фемінітиви. Фемінітиви — це слова жіночого роду, які є **відповідниками** для певних слів чоловічого роду. Наприклад, професор — професорка, письменник — письменниця, зрозуміли? Це фемінітиви.

Є дві групи фемінітивів. По-перше, це назви жінок, а саме часто професій жінок, наприклад: Леся Українка — це письменниця, поетеса, перекладачка і культурна діячка.

відповідник — equivalent

Ці всі слова — це фемінітиви: письменниця (чоловік — письменник), поетеса (чоловік — поет), перекладачка (чоловік — перекладач) і культурна діячка (чоловік — культурний діяч).

І друга група фемінітивів — це назви тварин, наприклад:

кіт — фемінітив кішка; вовк — фемінітив вовчиця.

Фемінітиви зазвичай утворюємо за допомогою суфіксів, це може бути:

- суфікс -к-: викладач — викладачка
- суфікс -ин-: продавець — продавчиня
- суфікс -иц-: засновник — засновниця
- суфікс -ес-: поет — поетеса

Фемінітиви — це позитивне явище в мові, тому що воно дає можливість додати до слова додаткове значення. Коли ми чуємо «письменниця», то знаємо, що це про жінку.

Але в українській мові не всі назви професій чи назви тварин мають відповідники-фемінітиви. Наприклад, ми не можемо утворити фемінітив від слова **електрик**, тому що **електричка** — це не жінка, це електропоїзд.

Так само «міністерка» чи «міністёрка» — це слово не звучить, воно дивне для нас, тому ми використовуємо «міністр» (чоловік) і «пані міністр» (жінка). Так само, наприклад, «пані мер».

У конспекті цього уроку ви можете знайти гарну таблицю з найбільш поширеними прикладами фемінітивів, вони там згруповані за суфіксами. А також, як завжди, там будуть вправи для практики!

еле́ктрик — electrician
електри́чка — electric train

Фемінітиви в українській мові

Чоловічий рід	Суфікс	Фемінітив	Переклад
áвтор актóр викладáч депутáт діяч журналіст лікар реда́ктор	-к-	áвторка актóрка викладáчка депутáтка діячка журналістка лікарка реда́кторка	an author an actor, actress a lecturer a deputy a worker, figure a journalist a doctor an editor
бортпровідник викона́вець засно́вник керівник письме́нник підпри́мець помі́чник праців́ник ра́дник худо́жник чино́вник	-иц-	бортпровідни́ця викона́виця засно́вниця керівни́ця письме́нниця підпри́миця помі́чниця праців́ниця ра́дниця худо́жниця чино́вниця	a flight attendant 1) an executor; 2) a performer a founder a manager, a director a writer an entrepreneur a helper, assistant an employee 1) an adviser; 2) a counsellor an artist; a painter an official, functionary
боре́ць мите́ць плаве́ць продаве́ць соціоло́г філоло́г	-ин-	борчи́ня мистки́ня плавчи́ня продавчи́ня соціологи́ня філологи́ня	1) a fighter; 2) a wrestler an artist a swimmer a salesman, saleswoman a sociologist a philologist
актóр поёт стюа́рд	-ес- -ис-	актри́са (акто́рка) поетё́са (поётка) стюа́рдёса	an actor, actress a poet a steward(ess)

Завершення

А в мене все на сьогодні! Сподіваюсь, ви дізналися щось нове про одну з найвідоміших українських письменниць, поетес і перекладачок. Можливо, ви навіть захочете прочитати її драму чи вірш? Напишіть мені, якщо зробите це!

А я нагадаю, що додаткові матеріали до цих уроків доступні для тих, хто оформив преміум-підписку. Це повний текст епізоду, таблиці, вправи і корисні картки з ідіомами. Дізнавайтеся більше про преміум на сайті ukrainianlessons.com/episode157.

І там також буде лінк на цікаве відео про Лесю Українку з субтитрами.

Бажаю вам всього найкращого! Гарного дня чи вечора! На все добре!

Вправи

1

Заповніть пропуски в реченнях словами / фразами:

нерозлийвода	схоплювала на льоту	поставили діагноз
увійшла в історію	стосунки на відстані	розбив їй серце
		сила волі

1. Свій псевдонім дівчинка запозичила в дядька, він підписувався як «Українець». Так Лариса Косач _____ як Леся Українка.
2. «Лісова пісня» — одна з найвідоміших драм Лесі Українки. В центрі драми історія кохання міфічної Мавки до хлопця Лукаша, який зрадив її і _____.
3. – Що давало тяжко хворій жінці енергію жити і творити попри сильний фізичний, а іноді і душевний біль?
– Мабуть, дивовижна _____.

4. У 12 років Ларисі _____
_____ — туберкульоз кісток, з яким вона мучилася вже життя,
бо на той час хвороба була невиліковна.
5. Леся не ходила до школи, вона вчилася вдома з приватними вчителями. Проблем з навчанням
не було, бо дівчинка все _____
_____, особливо іноземні мови.
6. _____
у XIX столітті — це було досить непросто — закохані могли тільки час від часу писати листи
одне одному.
7. Брат і сестра майже ніколи не розлучалися, були _____
_____.

2

Утворіть фемінітиви:

1. талановитий актор — _____
2. відомий письменник — _____
3. культурний діяч — _____
4. усміхнений продавець — _____
5. суворий керівник — _____
6. привітний стюард — _____
7. знаний митець — _____
8. освічений лікар — _____

3

Перекладіть українською мовою:

1. Lesia Ukrainka is a pen name of Larysa Kosach.

2. Lesia Ukrainka is considered by many critics to be the greatest female poet in Ukrainian literature.

3. Larysa began writing poetry at the age of nine, and when she was thirteen her first poem was published in a journal under the name of Lesia Ukrainka.

4. While being treated in Yalta for tuberculosis, Lesia Ukrainka met Serhii Merzhynsky, who was also receiving treatment. Lesia fell in love with Serhii.

5. Mykhailo Drahomanov, a well-known Ukrainian scientist, historian, philosopher, and folklorist, was Lesia Ukrainka's uncle.

Key Phrases 4-157

нерозліївводá	thick as thieves, inseparable
схóплювати на льотý	to adapt on the fly, to think on one's feet
постáвити діа́гноз	to make a diagnosis
увійти́ в істо́рію	to go down in history, to enter history
стосúнки на відстані	long-distance relationship
розб́ити серце́	to break someone's heart
си́ла во́лі	willpower

Відповіді на вправи

1

1. увійшла в історію	5. схоплювала на льоту
2. розбив їй серце	6. стосунки на відстані
3. сила волі	7. нерозлийвода
4. поставили діагноз	

2

1. талановита акторка (актриса)	5. сувора керівниця
2. відома письменниця	6. привітна стюардеса
3. культурна діячка	7. знана мисткиня
4. усміхнена продавчиня	8. освічена лікарка

3

1. Леся Українка — (це) псевдонім Лариси Косач.
2. Багато критиків вважають, що Леся Українка — найвидатніша поетеса в українській літературі.
3. Лариса почала писати поезію в дев'ять років, а коли їй було 13, її перший вірш було опубліковано в журналі під іменем Леся Українка.
4. Під час лікування в Ялті від туберкульозу Леся Українка зустріла Сергія Мержинського, який також проходив лікування (лікувався). Леся закохалася в Сергія.
5. Михайло Драгоманов, відомий український вчений, історик, філософ і фольклорист, був дядьком Лесі Українки.

